

Lax, Henrika

Ruovesi landscape – artist essays 2016

Måleriet som praxis, något jag gör

Tiden och människan, människans varande i världen, är ett tema som löper som en röd tråd genom hela mitt skapande. Jag arbetar i första hand med en tematisk utgångspunkt som specificeras och varieras för varje serie av verk. Därför har färgen, liksom de övriga elementen, motiv, material, format och mitt sätt att arbeta fått anpassa sig, så att de stöder den helhet jag vill skapa. Jag har arbetat med valörkontrast och färgkontrast och olika kombinationer av dem. Jag har arbetat både figurativt och abstrakt. Jag har arbetat med inre bilder, med utgångspunkt i fotografi och ur direkt iakttagelse. Just nu är jag framför allt intresserad av vad som händer i samspelet mellan ögat som ser, handen som söker och försöker, materialet som kroppen bearbetar.

Processen börjar redan i beslutet om material, färgval, pigment, sätt att arbeta, redskap och motiv. Ska jag arbeta a la prima eller med lasurer, med tunn eller pastos färg, en hurdan palett ska jag måla med och hur ska penselföringen se ut? Vilket färgfabrikat möter bäst mina behov för stunden? Jag har under årens lopp använt många olika färgfabrikat. Ibland har jag behövt en trög oljefärg, som Beckers, ibland en mjukare, som Lukas. Även pigmenten och hur pigmentstark en färg är varierar med fabriken. Med akvarellen har jag använt både knappar och tuber. Även om pigment och fabrikat kan vara samma, handlar det om två helt olika världar, eftersom tubfärg och färgknappar beter sig helt olika. Jag arbetar huvudsakligen i olja, men även i akvarell. Dessa två medier är väldigt olika och att arbeta med dem parallellt är fruktbart för att söka nya lösningar.

För varje helhet jag målar, definierar och väljer jag hur jag tänker använda färg och hur jag har tänkt bygga upp bilderna. Att definiera och välja innebär sökande och experimenterande. Det är något som måste arbetas fram och som är i ständig rörelse. Färgen behöver vara motiverad på många olika plan. Färgen är också central som förmedlare av känsla och upplevelse. Även hur jag placerar mig i måleriets tradition och nutidskonstens fält bestäms av bildens konstruktion, färgskala, teknik och motiv.

Olika färgteorier har genom åren varit ett viktigt redskap för mig. Världen av praxis för en dialog med världen av teori och kunskap. Det här hjälper mig att ta ett steg tillbaka och orientera mig i min skapande process. Kreativa processer av nödtvång kaotiska - hjärnan ska samtidigt hantera flera olika system, äldre och nyare, olika system som fyller olika funktioner och som kan vara sinsemellan motstridiga. Själva måleriet är intuitivt och kroppsligt och föds någonstans bortom orden och förklaringarna. Därför pendlar jag mellan att analysera och att skapa. Måleriet för mig varje gång till nya överraskande positioner, där jag inte befunnit mig förut och jag behöver kunna ta ställning till hur jag ska fortsätta, vartåt jag vill röra mig.

En bild blir ofta intressant just genom det jag upplever som ett problem, det jag inte behärskar, men försöker lära mig att bemästra. Ofta handlar det om att jag formulerar en uppgift, gör den och får något annat i stället. Ibland tycker jag att hela mitt konstnärskap består av detta andra jag fått i stället för det jag hade för avsikt att göra. Det gäller att kunna ta till sig det som blir och formulera nästa mål utgående från det. Jag försöker en sak, men mina målningar för mig någon annanstans. Jag kanske hade en föreställning om vad jag ville och vem jag är, men praxis och konfrontationen med verkligheten för något annat med sig. Med konst är det lite som med mänskan överlag: våra svagheter och konstigheter gör oss intressanta och lätta att tycka om. Det som inte är så rätlinjigt, okomplicerat och självklart väcker vår nyfikenhet, medkänsla och inlevelse. I få svindlande lyckliga stunder får jag dock uppleva den magiska känslan där materialet och mina intentioner smälter samman.

I mitt måleri har jag nu valt motiv i min näromgivning: interiörer, den yttre miljön, växtligheten, föremålen och djuren. I interiörerna söker jag en rumslig ambivalens, där gränsen mellan rum och tomrum, materia och det immateriella ifrågasätts, förskjuts och lever parallellt. Jag söker en känsla av att rummet öppnar sig utöver de fysiska gränser som väggar och tak utgör, där ljuset spränger sig genom materians gränser och begränsningar. Andra tider, andra rum och öppningar finns närvarande, som gläntor mot det eviga.

I ett försök att förmedla tystnaden och ett slags meditativ närvaro och stillhet har jag valt att arbeta med jordfärger. De är också våra äldsta pigment och utvinns ur jorden, vilket även har en stark symbolisk innebörd. Jorden, stoffet är mänskans ursprung och hem, av jorden föds vi och till den återgår vi, som en del av naturens kretslopp. Däremellan finns andning, liv,

förundran. Med jordfärgerna uppstår aldrig bjärta kontraster, utan färgskalan är bruten, mild, stillsam och "långsam". Jag har aldrig förut arbetat med jordfärger. Jag har tidigare tyckt att de är obändiga och tunga och att slutresultatet lätt blir en kompakt, livlös gröt, speciellt med oljefärg. Därför gick jag år 2014 över till akvarell, för att se om jag kunde hitta en öppning där.

I akvarellen är det vita pappret en naturlig del av målningen och ger en möjlighet att leka med rum och tomrum. En premis var även att akvarellens lätthet kanske kunde motarbeta det tunga och kompakta, som jordpigmenten gav upphov till med olja. Med akvarellen är det också på ett annat sätt möjligt att se pigmentens karaktär och egenskaper. Jag älskar det faktum, att pigment och färg alltid överraskar mig. Speciellt de brutna färgerna har en versatil och formbar karaktär - de rubbas och påverkas lätt av sina grannar. År 2014 arbetade jag främst med akvarell. Vintern 2015 återgick jag till oljan och när jag under sommaren 2015 deltog i konstnärssymposiet i Ruovesi fördjupades mitt arbete med oljemåleriet på ett påtagligt sätt. Jag arbetade med direkt iakttagelse och upptäckte att vägen via akvarellen äntligen hade befriat mig från mina gamla (o)vanor med oljan. Jag kunde nu hitta nya dimensioner av jordpigmenten även i oljemåleriet.

Jag har arbetat med tystnad och kropps rörelse via gregorianska sång. Den kallas också en bro till tystnaden. I de gamla modala meditationerna är ljudets resonans i kroppen central. Med händerna följer man ljudets rörelse i kroppen och alla ljud har en riktning. Man kan säga att ljudet som är immateriellt får en materiell verklighet som vibrationer i människans kropp. Den här skärningspunkten, där immateriellt och materiellt möts intresserar mig, både i sången och i måleriet.

Jag skrev tillsammans med mus. dr. Hilikka-Liisa Vuori A och O – Handbok o skapandet av ljud och bild (Sahlgrens 2009). I bilderna boken har jag målat ljudets rörelse.

När jag arbetar med text, arbetar jag med ord, rytm, struktur och ett innehåll jag vill förmedla. Då utgår jag från relativt abstrakta entiteter och mitt arbetsredskap är datorns tangentbord. Att skriva skiljer sig starkt från måleriet, så tillvida att dialogen med det fysiska materialet saknas. När jag arbetar med ljud, är kroppen, andningen och ljudet i fokus. Men målaren är alltid bunden till ett samspel med konkret materia och kroppens rörelse, de spår som kroppen

lämnar i materialen. Pigment och material har sina egna inneboende kvaliteter, egenskaper och en egen vilja. Målaren får ödmjukt lära sig följsamhet i förhållande till materialet.

Det har alltid fallit sig naturligt för mig att skriva om mitt måleri. Målningarna fungerar självklart även fristående, men texten finns tillgänglig för den som vill ta del av den. Att skriva är också ett sätt att bjuda in betraktaren i målarens värld och verklighet. Jag upplever ingen motstridighet mellan bild och ord. Det är helt enkelt två skilda uttrycksformer som kompletterar varandra och fungerar på sina egna villkor. När jag målar, söker jag något jag inte kan formulera i ord. Tankar och formuleringar droppar in under processens lopp. Texten kommer sist. I mitt sinne avrundar och omsluter texten den helhet som har blivit till. En svit är färdig, det är dags att ta farväl och något nytt och okänt tar småningom vid.

Painting as praxis, something I do

Time and man, man's existence in the world, is a common thread to all of my works. I work first and foremost from thematic starting points that are specified and varied with every series of paintings. For this reason, colour – like other elements: motif, material, format and my way of working – has been adjusted to support the whole which I am creating. I have worked with value contrasts and colour contrasts and various combinations of the two. I have done both figurative and abstract works. I have worked with mental images, used photography as a starting point and painted from direct observation. At the moment I am most interested in what happens in the cooperation of the eye that sees, the hand that seeks and tries, the material that is refined by the body.

The process begins with decisions concerning the material, choice of colours, pigments, work methods, equipment and motif. Should I paint alla prima or with glaze paints, with thin or pastoso paint, what kind of palette should I paint with and what is the brushwork going to look like? What types of colours fit my present needs best? Over the years, I have used various kinds of paint products. Sometimes I have needed thick oil colour, like Beckers, at other times softer, like Lukas. The pigments and how rich in pigment a colour is varies from one product to another. In aquarelles I have used both buttons and tubes. Even if the pigment and the product may be the same they are two entirely different worlds, because tube colours

and colour buttons behave in a completely different way. I work mostly with oil colours, but also with aquarelles. These two mediums are very different, and using them side by side is fruitful with respect to finding new solutions.

Different colour theories have been an important tool for me over the years. The dialogue between the world of praxis and the world of theory and knowledge helps me to step back and find my way in the artistic process. Creative processes are inevitably chaotic, as the brain is processing various operations – old and new – that serve different functions and are often contradictory with one another. Painting in itself is intuitive and bodily and born somewhere beyond words and explanations. This is why I am swinging between analysing and doing. Painting takes me to unexpected new places every time – to places where I have not been before and where I have to make decisions on how to continue and where to go.

A picture often becomes interesting through something I consider a problem, something I don't control but will try to learn to master. Often it deals with a situation where I set a goal for myself, reach for it, and get something else instead. Sometimes I think that my whole artistry is based on achieving something else than I intended to achieve. It entails that one has to be able to accept what will come and to set the next goal from that point of departure. I aim for something but my paintings take me somewhere else instead. I may have had an idea of what I want and who I am, but practice and the clash with reality bring about something else. The same applies to man and art in general: our weaknesses and peculiarities make us interesting and lovable. Our curiosity, compassion and empathy are evoked by things that are not so straightforward, uncomplicated and obvious. However, once in a while there are dizzyingly happy moments when I get to experience the magical feeling when the material and my intentions melt together as one.

Nowadays, I have chosen my themes from where I live: interiors, outdoor environment, vegetation, objects, animals. In the interiors, I am looking for spatial ambivalence, where the border of space and emptiness, material and immaterial are questioned, skewed and exist side by side. I am looking for a feeling of a room opening beyond its physical boundaries formed by walls and ceilings, where light breaks through the borders and limits of matter. Other times, other spaces and openings are present, like clearings in the eternal.

In an attempt to convey silence and a sort of meditative presence and stillness, I have decided to work with earth colours. Our oldest pigments, they are extracted from earth, which also gives them powerful symbolic significance. Earth is the stuff of man's origin and home, from earth we come and to earth we shall return as a part of nature's cycle. In between, there is breathing, life, wonderment. Earth colours never result in striking contrasts; instead, their colour scale is rather broken, soft, tranquil and 'slow'. I have never worked with earth colours before. My previous view on earth colours was that they are stubborn and heavy and that the outcome is often dense, lifeless porridge, especially with oil colours. Therefore, in 2014, I switched over to aquarelle to see if I could start from there.

In aquarelles, the white paper is a natural part of the painting, providing an opportunity to play with space and emptiness. One premise was also that the lightness of the aquarelle might prevent the heaviness and denseness the earth pigments caused with oil. With the aquarelles it is also possible to see the pigments' character and properties in another way. I love the fact that pigments and colour always surprise me. Especially broken colours have a versatile and malleable character – they are easily upset and influenced by their neighbouring colours. In 2014, I mostly worked with aquarelles. In the winter of 2015, I returned to oil colours, and when I took part in the Ruovesi artist symposium during the summer 2015, my oil painting work deepened in a tangible way. I worked on the basis of direct observation and discovered that my time with aquarelles had at last freed me from my old (bad) habits with oil colours. Now I was able to find new dimension from earth pigments in oil painting as well.

I have worked with silence and body movements through Gregorian singing, which is also known as the bridge to silence. The resonance of the sound in the body was essential in the old modal meditations. The idea is to follow the movement of the sound in the body with hands, and all sounds have a direction. It can be said that the immaterial sound becomes material reality in the vibrations in man's body. I find this intersection where the immaterial and the material meet interesting, in both singing and painting. I wrote *A och O – Handbok I skapandet av ljud och bild* (Sahlgrens 2009) with Mus.D. Hilikka-Liisa Vuori, and I have painted the movements of sound.

Working with texts, I focus on words, rhythm, structure and content that I want to convey. Then I begin from relatively abstract entities, using my computer's keyboard as the tool. Writing differs from painting very clearly, insofar as the dialogue with the physical material is missing. When I am working with sound, the body, breathing, and sound are in focus. But a painter is always tied to the interaction of concrete matter and body movements, to the mark that the body leaves on the matter. Pigment and material have their own inner qualities, properties and their own will. The painter must humbly learn to adjust to the relationship with the material.

I have always found it easy to write about painting. Paintings, of course, work independently, whereas texts are accessible to those who want to take part in them. Writing is also a way to invite the viewer into the painter's world and reality. For me, there is no conflict between the picture and the word. They are simply two different forms of expression that complement one another and function on their own terms. When I paint, I am looking for something that I cannot put into words. Thoughts and formulations fall off somewhere along the way as the process keeps running on. The text comes last. To my mind, it is the text that wraps up and closes the whole that has come into existence. The suite is ready, it is time say farewell, and little by little something new and unknown will occur.

Ruoveden maisema -näyttely Emil Cedercreutzin museossa 8.10.2019 – 12.1.2020

Materiaalisuus, maisemallisuus ja maalaaminen

<https://www.harjavalta.fi/wp-content/uploads/2020/04/Materiaalisuus-maisemallisuus-maalaaminen-2019.pdf>

Hiljaisuudessa

Annan ääneni kuulua varovasti vokaalilla A. Nostan kädet rinnalleni ja tunnen äänen värinän. Hengitän. Kohotan kädet pääläelleni ja maistelen konsonanttia M. Kädet kuuntelevat, tarkkailevat. Resonanssi kulkee koko matkan pääläelta aina varpasiin asti ihoa pitkin juoksevien vesipisaroiden lailla. Ylä-äänissä sataa hiljaista kesäsadetta. Hengitän.

Voimakkaimmat kokemukseni hiljaisuudesta liittyvät ääneen. Alkukirkon ajan laulu oli kehoon kiinnittynyttä ja sitä kutsutiin myös sillaksi hiljaisuuteen. Mutta mitä hiljaisuus on ja

mitä siinä tapahtuu? Hiljaisuus voi merkitä äänen poissaoloa – äänettömyyttä – mutta myös hiljentymisen tilaa. Voiko hiljaisuutta maalata? Tai hiljaisuudessa tapahtuvia salattuja asioita?

Materia ja käsityskyyni ulkopuolelle jäävä kohtaavat kehossani, aisteissani. Jos äänen värinä voi kehollistua, voiko sama tapahtua käänteisesti maalauksessa? Voiko aineeseen ja materiaaliin niin konkreettisesti sidoksissa oleva maalaaminen muuntua hiljaisuudeksi, läsnäoloksi, liikkeeksi?

Mitä kauemmin viivyn hiljaisuudessa, sitä vähemmän vakaana se näyttäytyy. Se että olen paikallani ei merkitse liikkeen poissaoloa. Tietoisuuteni liikkuu aistieni välillä, minussa ja ympäristössäni. Olen oppinut, että minulle hiljaisuus merkitsee sitä, että hiljentyessäni voin havaita hiljaisuuden olevankin liikettä. Tunnen pulssin, veren virtauksen suonissani, hengityksen, joka sekunneissa muuntaa ja liikuttaa kehoani.

Maalaaminen on nyt suoraa tarkkailua ja läsnäoloa sen omassa kulussa. Tarkkailu antaa lähtökohdan. Mitä tapahtuu näkevän silmän, etsivän ja kokeilevan käden sekä kehon työstämän materiaalin vuorovaikutuksessa. Maalaaminen on silmä ja näkeminen, mutta se on myös kiinni ihossa, kosketus. Hetkittäin annan värien viedä minua uusille teille. Se, että haluan tavoittaa maalaamisella jotakin, on tavallaan paradoksi, koska maalaamisella on niin vahva oma tahto. Värit ja pigmentit kantavat salaisuuksiaan, jotka eivät paljastu kiireiselle. Ainut johtotähteni on täydellinen läsnäolo. Syleilen riisuttua, empivää, leikkisää ja välitöntä. Hiljaisuudessa kaikki on puolitiessä, keskeneräistä, liikkeessä ja täydellistä – samanaikaisesti.

Hiljaisuuteni elää maaväreissä. Ne ovat maa-aineksesta saatuja vanhimpia käytettyjä väripigmenttejä. Maa, aine on ihmisen alkuperä ja koti. Synnymme maasta ja siihen päädymme, osana luonnon kiertokulkua. Siinä välissä on hengitys, elämä, ihmettely. Maavärien harmonia on murrettu, lempeä ja hidas.

Maalausteni aiheet ovat minua lähellä, erityisesti talossa, jossa asun. Siellä voin luontevasti viipyä hiljaisuudessa. Talo on täynnä heijastuksia, varjoja, ilmaa, tilaa, syvyyttä, tyhjyyttä, ja

siellä on myös puutarha ja luonto. Kaikki muuttuu valon ja vuodenaikojen liikkeessä. Sisätiloissa syntyy tilallinen jakautuminen. Raja tilan ja tyhjyyden, kiinteän aineen ja avaruuden välillä horjuu ja liikkuu. Valo räjäyttää itsensä seinien ja kattojen muodostamien rajojen ja esteiden läpi. Toiset ajat, toiset tilat ja aukot ovat läsnä, kuin ikuisuutta kohti kurottavat kiilat. Hiljaisuus ja valon kulku luovat eräänlaisen läpivalaistun nyt-hetken, jossa tämä hetki ja aina ovat samassa hengenvedossa.

Talossa asuu myös tuoleja, ruukkuja, kynttilänjalkoja, kuparikattiloita. Vihreitä pulloja, kirkkaita, läpinäkyviä pulloja, ruskeita pulloja. Ne ovat liikkumattomia ja ihmisen käden jälkeä. Mutta kun valo vangitsee ne, ne joutuvat liikkeeseen. Karkeata puuta, silkinhienoa ja kulunutta puuta, lämmintä keramiikkaa. Lasin viileys ja metallin kylmyys. Kosketus tuo esiin erityisyyden, mukautuvaisuuden tai vastustuksen, joka synnyttää liikettä. Hiljaisuudessa näen esineiden tanssivan.

Käännös: Mervi Appel